

RASSPECIFIKA AVELSTRATEGIER FÖR PUMI

Svenska klubben För Ungerska Rashundar, SvkFUR

Denna avelsstrategi gäller för samtliga uppfödare av pumi och hanhundsägare (som ställer sina hanhundar till förfogande för parning) i Sverige.

Uppfödare och hanhundsägare av pumi ska följa de lagar och förordningar som rör avelsarbete, till exempel:

Europarådets konvention till skydd för sällskapsdjur

Djurskyddslagen med regler och förordningar

SKKs grundregler

SKKs avelspolicy

Rasklubbens RAS-dokument med dess specificering angående pumi

Uppfödare och hanhundsägare av pumi skall:

Samarbeta för rasens bästa.

Arbeta för att bevara rasens genetiska mångfald.

Arbeta för att motverka inavel och dess effekter på hundens hälsa och välbefinnande.

Arbeta för att fakta kring rasen blir känd via hälsoundersökningar, Mh- och vallanlagsprov.

Arbeta för att valpköpare ska delta i hälsoundersökningar Mh- och vallanlagsprov.

Arbeta för att endast mentalt, funktionellt och exteriört rastypiska hundar används i aveln.

Faktaunderlag för avelsstrategin är:

Hälsoenkät utskickad till ägare av pumi registrerade 1993-2003.

Enkät till aktiva uppfödare av pumi.

Försäkringsstatistik

Rasdata / statistik från SKK/Genetica, KoiraNet och Hungária Pumiklub

Rasstandard (gällande och äldre)

Artikel av Eija Puhakka

RAS-dokumentet har också skickats till samtliga kända pumiuppfödare i Sverige för inhämtande av synpunkter.

HISTORIA

Ursprung

Pumi nämns första gången i en beskrivning av en fårhundstyp år 1815. Under en lång tid år har pumi ofta förväxlats med puli. I vissa delar av Ungern var begreppet pumi vanligare, och i andra delar puli. Pumi har troligen uppstått ur puli. Pumin dök upp på 1600- eller 1700-talet, antagligen ett resultat av korsningar mellan tyska spetshundar, briard, div terrier och puli. Detta gav en hund vars päls var kortare och lösare än pulins, med mer utdraget huvud och med övertippade öron. De här hundarna hade ett ovanligt livligt temperament och visade sig vara till stor nytta vid vallning av får och vid samling av boskapshjordar.

Pumi i Sverige

I SVERIGE REGISTRERADE PUMI VALPKULLAR

Första pumin, Kilvan Edda, kom till Sverige från Finland i slutet av 1970-talet. Första valpkullen i Sverige som bestod av 3 hanar och 2 tikar registrerades år 1980. Valpkullens far var Csilleberci Gazsi Rocco och mor den gräddfärgade Kilvan Edda. Enligt uppgifter användes ingen av valparna för fortsatt avel. Dessutom har alla valparna registrerats som blå. Nästa valpkull (4+2) registrerades först år 1984 hos Mysopan's kennel, och efter det har valpkullar registrerats årligen i Sverige. I slutet av år 1987 föddes den första valpkull (10:e registrerade kullen) där båda föräldrarna var svenskfödda. Innan det var valpkullarnas ena eller båda föräldrar antingen uppfödda i Finland eller från Ungern till Finland importerade pumi.

Vid slutet av 2004 fanns 954 i Sverige födda, registrerade pumivalpar (tabell 1) varav tikar 458 (48%) samt hanar 496 (52%).

Totala antalet registrerade kullar var 180. Med ledning av tidigare uppgifter kan man uppskatta att pumins valpkullar omfattar i genomsnitt fem valpar, men i praktiken har storleken på kullarna varierat från en till elva valpar. De senaste fem åren har det registrerats 450 valpar / 82 valpkullar vilket ger ett medeltal per år på 90 valpar/ 16 kullar. Förra året 2004 registrerades i Sverige rekordmånga pumin - 25 kullar omfattande sammanlagt 124 valpar.

Tabell 1 I Sverige registrerade pumi per år tom 2004

År	Totalt Antal Registreringar	Importer	Svenska Kullar / Valpar			
			Alla Valpar	Hanar	Tikar	Kullar
1980	5	0	5	3	2	1
1981	0	0	0	0	0	0
1982	0	0	0	0	0	0
1983	1	1	0	0	0	0
1984	6	0	6	4	2	1
1985	29	0	29	15	14	4
1986	9	0	9	5	4	1
1987	11	0	11	4	7	2
1988	29	0	29	15	14	6
1989	42	2	40	21	19	8
1990	41	0	41	17	24	8
1991	19	0	19	13	6	3
1992	32	0	32	16	16	6
1993	25	0	25	14	11	5
1994	31	0	31	19	12	8
1995	37	1	36	19	17	8
1996	28	1	27	10	17	5
1997	57	5	52	28	24	10
1998	68	1	67	32	35	14
1999	51	6	45	27	18	8
2000	80	1	79	42	37	14
2001	59	0	59	34	25	10
2002	90	0	90	55	35	15
2003	100	2	98	50	48	18
2004	130	6	124	53	71	25
Total	980	26	954	496	458	180

IMPORTER

Till Sverige har importerats pumis främst från Finland, men de senaste åren har enstaka exemplar importerats även från andra länder, huvudsakligen från Ungern, Tyskland och Holland.

Grund för det svenska pumibeståndet har varit Marjatta Jääskelainens (Kilvans kennel) i Finland uppfödning av vilka i slutet av 1970 talet och i början av 1980 talet importerades totalt 11 hundar (4 hanar och 7 tikar). Förutom dessa hämtades under 1980 talet ytterligare 6 pumitikar från Finland. I slutet av 1980-talet kom två tikar från Ungern till Sverige; Benedekhegyi-Pasztor Cserfes och Puszta Kiraly Aliz. Av dessa ungerska impotttikar har bara Benedekhegyi-Pasztor Cserfes använts för avel och det endast

en gång: Kjellbergets C-kull, som föddes år 1990.

T.o.m. 2004 har totalt 31 finlandspumin flyttat till Sverige och de flesta av dessa har fått efterlevande. De senaste två åren har 8 st pumis importerats. Dessa har kommit från Finland, Norge, Danmark och Ungern och några av dem har redan använts i aveln.

EXPORT

Från Sverige har enligt uppgift pumis exporterats till Finland, Norge och Danmark samt ett fåtal till Mellaneuropa, USA och Australien. Exakt antal går inte att få fram p.g.a. att uppgifter om export inte har förts i kennelklubbens register.

AVELSHANAR

I slutet av år 2004 hade 98 olika hanar registrerats i Sverige som fäder till minst en valpkull. I tabell 2 finns lista över de 15 hanar som har flest i Sverige registrerade valpar och valpkullar. Av dessa listade hanar är fyra finska.

Hanen som toppar avelshanelistan är Napos Ravasch född år 1997. Fader är Millipedes Attila och mor Mariell de Marque Hippa Djoyce.

Tabell 2 Avelshanar/avkommor tom 2004

Hane	Avkomma(Kullar)
Napos Ravasch	56(10)
Pommerac Csar	46(10)
Kilvan Lelkes Benna	43(9)
Pommerac Clapton	31(5)
Bennaz' Uhfe Jasz-Lu	30(6)
Bella Notte's Freddy	27(6)
Kilvan Lovag De Marque	26(5)
Bennaz' Bb-Brahze Pi-Csa	25(4)
Buffa-Uffa	25(5)
Mariell De Marque Happy Djoker	25(5)
Mysopan's Loudness	24(5)
Mariell De Marque Ecs-Csodus	20(4)
Mysopan's Lill-Klippen	18(4)
Kilvan Primas	16(2)
Mariell De Marque Racer Nature	15(2)
Övriga (61)	438 (88)
Totalt (76)	865 (170)

Om man beräknar motsvarande tal med ledning av de senaste fem årens registreringar skulle TOP 5-avelshanelistan se ut som tabell 3.

Tabell 3 TOP 5 Avelshanar/avkomma 2000-2004

Hane	Valpar (Kullar)
Pommerac Csar	44 (9)
Napos Ravasch	42 (8)
Pommerac Clapton	30 (4)
Bennaz' Uhfe Jasz-Lu	30 (6)
Bennaz' Bb-Brahze Pi-Csa	25 (4)
Övriga Hanhundar (36)	278 (55)

Totalt (41)	449 (86)
-------------	----------

Antalet hanar som använts till avel under de senaste fem åren är totalt 41.
Antalet valpar efter TOP-5 hanar är sammanlagt ca. 38% av alla registrerade valpar i tidsperioden.

SVENSKA UPPFÖDARE

Uppfödare till den första pumikullen som föddes 1980 i Sverige var Leena Nordlund vars uppfödning arbetet avslutades med denna enda kull. Nästa kull föddes fyra år senare hos kennel Mysopan som började med pumiuppfödning år 1984. Pappa till den första kullen hos Mysopan var Sziki Ijjasz och mamma Kilvan Napos. Kennel Mysopan hade sammanlagt sju valpkullar varav den senaste föddes år 1992.

Till de äldsta uppfödarna av pumi i Sverige räknas den fortfarande aktiva kenneln Mariell De Marque, vars stamhundar också var Kilvan pumis. Far till den första kullen var Kilvan Herceg och mor Kilvan Nöies. Mariell De Marque har fram t.o.m 2004 fött upp sammanlagt 143 valpar.

Till de första pumikennlar räknas också kennel Mohas som bara hade två valpkullar. Stamtik var Kilvan Moha vars döttrar Mohas Anya och Mohas Arja har använts till avel. Kennlarna Kjellberget, Bennaz och Bagarsjön började med uppfödning av pumi i slutet av 1980-talet, och alla tre är fortfarande aktiva. Största antalet pumikullar (35) har fötts hos kennel Bennaz, men även kennlarna Mariell De Marque och Bagarsjön räknas till de kennlar som fött upp flest pumis. Under årens lopp hittar man även uppfödare vars arbete har stannat vid en valpkull.

I tabell 4 presenteras de svenska uppfödare som med kennelnamn har registrerat pumivalpar. Uppfödare som vid valpkullens födelsedatum inte hade kennelnamn har räknats ihop.

Med stamtik menas i detta sammanhang den tik för vilken kennelns första valpkull har registrerats. För kennel Spjutlyckan har registrerats två stamtikar pga att båda valpkullarna föddes samma dag. Ungefär en tredjedel av svenska uppfödare har startat sin pumi uppfödning men en tik importerad från Finland.

Tabell 4 Uppfödare Kennlar tom 2004

Kennelnamn	Valpar (kullar)	Första och senaste kullen	Stamtik
Mysopan`s	44 (7)	1984-1992	Kilvan Napos
Mohas	11 (2)	1985-1988	Kilvan Moha
Mariell De Marque	143 (24)	1985-2004	Kilvan Nöies
Konvaljens	5 (1)	1986-1986	Alacsony
Bella Notte`s	30 (6)	1986-1990	Mysopan`s Easy Action
Kirsi Mariaz	6 (2)	1988-1989	Rakenlov Fontosfalat
Bagarsjön`s	118 (19)	1988-2004	Pompas Akombakom
Kjellberget`s	55 (12)	1988-2004	Mohas Anya
Stafstugans	35 (7)	1989-2004	Mysopan`s Sol
Bennaz`	157 (35)	1989-2004	Mohas Arja
Borgmarken`s	21 (4)	1993-2001	Bagarsjön`s Annetaps Cula-Căpia
Forinten`s	9 (2)	1995-1998	Bagarsjön`s Carmen
Cartier Monzerat	22 (5)	1995-2000	Mariell De Marque Ecs-Csette
Pommerac	15 (4)	1996-1998	Benna`z Fli-Sza
Topamiz	38 (7)	1999-2004	Alena
Akinnaz	53 (9)	1999-2004	Bennaz`Knikzah Cwe-Djo
Spjutlyckans	15 (3)	2000-2003	Borgmarken`s Kelly samt Borgmarken`s Avon
Eifoszan	18 (3)	2001-2004	Mariell De Marque Ozie Little Lass
Kamaharas	6 (2)	2003-2004	Kjellberget`s Flisa Hedenhös
Arbetsmyrans	5 (1)	2003-2004	Forinten`s Fina Fröken Smilla
Maktez	22 (3)	2001-2004	Kilvan Madar

Oviksfjällens	38 (5)	2001-2004	Pommerac Daxa Dahlia
Tjavarodas	10 (1)	2003-2004	Akinnaz Azzet
Peagreen	0	Ingen kull reg	
Övriga	78 (16)	1980-2004	
Totalt alla uppfödare	954 (180)		

Hälsa

Enkät.

Hösten 2004 gjorde SvKFUR en enkätundersökning angående svenska pumis hälsotillstånd. Enkäten skickades till alla som ägt en pumi född 1993-2003 och besvarades av 273 hundägare. Se bilaga nr 1
94% angav att deras hundars hälsotillstånd var mycket gott eller gott (77 + 17 %). De vanligaste förekommande hälsoproblemen var:

- hudproblem hos 33 %
- mag- tarmbesvär hos 19 %
- olycksfall hos 33 %

Eosinofila granulom som också kallas cavaliermärken har nämnts som vanligt förekommande hos pumi. Enligt enkäten hade 3 % av hundarna detta.

Försäkringsstatistik.

Uppgifter om vilka diagnoser försäkringsbolagen Agria, Folksam och Sveland registrerat vid försäkringsutbetalning har sammanställts. Denna statistik ger resultat som är samstämmiga med enkäten dvs de vanligaste diagnoserna finns inom grupperna:

- hud 15 %
- mag-tarm 11 %
- olycksfall 13 %

En skillnad mot enkäten var att ortopediska åkommor stod för 15 % av anmälda sjukdomsfall.

I de fall där livförsäkring utbetalats är olycksfall dominerande dödsorsak med 38 %.

SKK hunddata

1.Höftledsdysplasi.

HD: Fram till 2004 har 418 st hundar undersökts. Under samma period har 980 hundar registrerats. 351st har status A, B eller ua medan 67 har någon anmärkning.

2.Ögonlysning.

144 st undersökningar är registrerade. En hund med diagnos RD och ytterligare en individ med katarakt. Övriga hundar har status Ua

Sammanfattning.

Pumiägarna beskriver sina hundar som friska, ett fåtal har allvarliga sjukdomar. De problem som beskrivs i hälsoenkäten är oftast lindriga såtillvida att de inte är livshotande men kan ändå vara besvärande t ex kräkning, håravfall o dyl. Många pumis når en hög ålder och är vitala länge. Ett observandum är att så många som 1/3 av alla pumis råkat ut för olyckor.

Exteriör

Pumi är en medelstor smäckert byggd och välmusklad hund. Standarden föreskriver mankhöjd för hundar 41-47cm (vikt 10-15kg) och tikar 38-44cm (vikt 8-13kg).

Den medellånga, vågiga pälsen bildar lockar. Pälsfärger som förekommer är grå (föds oftast svart), svart, fakó och vit.

Svansen ska vara högt ansatt och bilda en vid cirkel över korset.

Öronen är upprättstående, högt ansatta, övre delen av örata ska vara övertippat.

Något stora hundar är vanligt, och även hundar med allt för hårt ringlad svans.

Mentalitet / arbetsegenskaper

Med ett förlutet som herdehund är pumin en intelligent och lättlärd hund, med vallhundens känsliga sinnelag och ett visst mått av terriers skärpa.

Rasen är inte särskilt vanlig i Sverige, men dess framfart på lydnads- och agilityplanerna har gjort att den stadigt ökar i popularitet.

Pumin älskar att vara nära sin familj som den också ser som sin flock. Att ligga i knäet likväl som att sova i

sängen brukar vara uppskattat, om tillåtelse ges. Den är barnslig, sprallig och lekfull långt upp i åldern och hänger med glädje och entusiasm med på alla aktiviteter som familjen erbjuder.

Pumin är en vaken, nyfiken, och spontan hund. Den är mycket lättlärd, lyhörd och snabb i sin uppfattning och sitt utförande och inte minst i sina rörelser. Inomhus är den stimulerade pumin lugn. Men minsta vink ifrån ägaren får pumin genast på fötter, ivrig att utföra något uppdrag.

Eftersom rasen är snabb i sin uppfattning är det lätt att lära den det man önskar, om man bara informerar den rätt.

Under den gulliga ytan har pumin en stark vilja. Pumin vaktar genom att larma med skall eller morrningar, och viss reservation mot främlingar kan förekomma. Eftersom pumin kan vara reserverad mot främlingar bör man lägga stor vikt vid den sociala träningen hos den unga hunden. Är man medveten om företeelsen så kan man undvika många senare problem.

En pumi brukar inte ha några problem att umgås med andra hundar, då den har ett mycket tydligt kroppsspråk. Pumin är ingen bråkmakare och det är sällan den som först muckar gräl. Den undviker konfrontation så långt det går.

Som framgår har pumin en sammansatt karaktär.

Nedan anges vad SvKFUR anser vad som bör vara önskvärda resultat för rasen enligt SBK's test "Mentaltbeskrivning Hund".

Tabell 5 MH

Moment	Önskvärd handling	Utfall tom 2004. 76 hundar	
1a	KONTAKT; Hälsning	2, 3 och 4	3.34
1b	KONTAKT; Samarbete	2, 3 och 4	3.18
1c	KONTAKT; Hantering	2 och 3	2.55
2a	LEK1; Leklust	2, 3, 4 och 5	3.53
2b	LEK1; Gripande	3, 4 och 5	3.54
2c	LEK1; Gripande och dragkamp	3 och 4	2.39
3a	FÖRFÖLJANDE	3 och 4	2.77
3a	GRIPANDE	2, 3 och 4	2.24
4a	AKTIVITET	2, 3 och 4	3.00
5a	AVSTÅNDSLEK; Intresse	3, 4 och 5	2.87
5b	AVSTÅNDSLEK; Hot/agg	2, 3, 4 och 5	1.38
5c	AVSTÅNDSLEK; Nyfikenhet	2, 3 och 4	2.14
5d	AVSTÅNDSLEK; Leklust	2 och 3	2.00
5e	AVSTÅNDSLEK; Samarbete	2 och 3	1.68
6a	ÖVERASKNING; Rädsla	3, 4 och 5	3.45
6b	ÖVERASKNING; Hot/agg	2, 3 och 4	1.72
6c	ÖVERASKNING; Nyfikenhet	3, 4 och 5	2.30
6d	ÖVERASKNING; Kvarstående rädsla	1, 2 och 3	2.30
6e	ÖVERASKNING; Kvarstående Intresse	1, 2 och 3	1.97
7a	LJUDKÄNSLIGHET; Rädsla	2 och 3	3.08
7b	LJUDKÄNSLIGHET; Nyfikenhet	3, 4 och 5	3.18
7c	LJUDKÄNSLIGHET; Kvarstående rädsla	1 och 2	1.63
7d	LJUDKÄNSLIGHET; Kvarstående intresse	1, 2 och 3	1.97
8a	SPÖKEN; Hot/agg	2, 3 och 4	2.74
8b	SPÖKEN; Kontroll	4 och 5	3.84
8c	SPÖKEN; Rädsla	1, 2 och 3	3.32
8d	SPÖKEN; Nyfikenhet	3, 4 och 5	2.14
8e	SPÖKEN; Kontakttagande med figurant i spökdräkt	2, 3 och 4	2.71
9a	LEK2; Leklust	2, 3, 4 och 5	3.28
9b	LEK2; Gripande	3, 4 och 5 (samma som mom. 2b)	2.78
10	SKOTT	1 och 2	2.58

OBS. Utgångspunkt från SBK:s nyckel daterad 2004-01-01.

Det är av stort intresse för SvKFUR och dess uppfödare att så många hundar som möjligt genomgår MH (eller liknande) prov och får känd mental status för att framgent kunna bibehålla rasens speciella karaktär.

Registreringsstatistik I Omvärlden:

Tabell 6 Registrerade valpar HU+SF

Ungern	
År	Antal Valpar
1987	160
1988	217
1989	268
1990	244
1991	178
1992	237
1993	221
1994	208
1995	309
1996	204
1997	248
1998	360
1999	403
2000	399
2001	399
2002	411
2003	273
2004	---

Finland	
Antal Valpar	Antal Kullar
---	---
---	---
---	---
---	---
---	---
129	27
131	27
119	24
146	27
101	20
93	17
75	14
90	16
94	17
82	17
101	19
85	15
85	14

Framtiden och Utveckling i Sverige

Rasklubben, SvKFUR, gör följande prioriteringar när det gäller pumi:

Ökad genetisk variation

Den viktigaste uppgiften för lång tid framåt är att öka den genetiska variationen. Nu aktiva uppfödare måste med sin avel ha siktet inställt långt in i framtiden. Varje parning måste ha som målsättning att resultera i något som tillför rasen som helhet något användbart, något som har en positiv betydelse på lång sikt. Den genetiska bredden är nödvändig för att inte sjukdomar, fertilitet och arbetsförmåga ska försämrans.

De grundläggande villkoren för att vår ras ska fortsätta att vara frisk och funktionsduglig och för att minimera risken för ärftliga sjukdomar och fel är:

-att vi använder så många olika individer som möjligt i aveln. Detta innebär att antalet avelsdjur inte bör understiga 100 individer.

-att enbart friska och sunda individer används i aveln.

-att varje individ bara lämnar ett begränsat antal avkommor. Ingen enskild pumi ska svara för mer än 5% av avkommorna under en generation (vilket i detta sammanhang innebär 5 år), eller 25% under 1 år.

Målsättning avelsdjurssanvändning

För att inte öka inavelsproblem ska ingen hund lämna mer än 5 kullar

Målsättning inavelsgrad

Alla parningar ska inavelsberäknas och ingen kombination som innebär inavelsgrad överstigande 6% ska genomföras. Målet för medelinavelsgraden per år inte ska överstiga 2,5%.

Tabell 7 Inavel per år

År	Inavelsgrad%
1995	16.0
1996	5.4
1997	8.2
1998	3.9
1999	7.7
2000	5.5

2001	5.3
2002	6.4
2003	6.2
2004	2.8
Mål<2.5	

Hälsa

HD: Idag finns kravet känd status på föräldradjuren för att få registrera avkomma. Dock ska endast individer med HD- A eller B användas i framtida avel.

Andelen undersökta hundar bör öka.

Ögon: Anses inte vara något problem, men undersökning av avelsdjur rekommenderas.

Avel på hundar med allergi skall undvikas.

Mentalitet / arbetsegenskaper

Känd mental status är önskvärt på avelsdjur och andelen MH-testade hundar måste öka.

Det är viktigt att rasen bibehåller sina vallegenskaper och det är mycket önskvärt att många låter pröva sina hundar i vallanlagsprov eller liknande. Vid val av avelshundar bör god mentalitet väga tungt.

Målsättning mentalitet.

Att fler pumis presterar resultat vid Mentalbeskrivning för hund som anses önskvärda för rasen –se tabell 5.

Uppföljning

Ska ske via avelsråd, med årsvis redovisning i föreningens årsberättelse.

Exteriör

Rasen är fortfarande heterogen utseendemässigt, vilket får anses som en fördel.

Det förekommer pumis med:

- mankhöjd över standardens mått
- trånga, kläna käkar
- tandförluster
- mjuka pälsar
- dåliga bakställ
- för hårt ringlade svansar

Målsättning exteriör

För framtiden bör man vid avel tänka på att inte använda för stora hundar.

Det är viktigt att följa rasstandard som beskriver en kvadratisk kropp med sluttande rygglinje., ett huvud med terrierdrag samt öron med tipp.

Tänder och käkar skall vara korrekta liksom pälskvalité och svansens form.

Önskvärt är också en mer tydlig könsprägel på hundarna.